

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.026.01.2018
P/18/041

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/041 – Pomoc społeczna świadczona osobom opuszczającym zakłady karne.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	Małgorzata Chabiniak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/188/2018 z 7.11.2018 r. Anna Dejk-Chojnacka, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/189/2018 z 8.11.2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Ośrodek Pomocy Społecznej w Gryfinie ¹ , ul. Łużycka 12, 74-100 Gryfino.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Aleksandra Szymanowicz, Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Gryfinie ² od 23.04.2016 r., wcześniej w okresie 23.01. – 22.04.2016 r. pełniąca obowiązki Dyrektora Ośrodka. W okresie 2.09.2003 r. – 22.01.2016 r. funkcję kierownika jednostki pełniła Bożena Górak. (dowód: akta kontroli str. 5-9)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna	<p>Ośrodek prawidłowo realizował działania związane z udzielaniem pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego⁴. Dysponował kadram niezbędną do świadczenia usług pomocy społecznej. W latach 2015-2018 (I półrocze)⁵ liczba osób otrzymujących pomoc z ww. powodu wynosiła 20 osób w roku 2015 i 2016, 22 w 2017 r. i 10 w I półroczu 2018 r., co stanowiło odpowiednio 1,3%, 1,5%, 1,8% i 1,3% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej.</p> <p>Pomoc społeczna nie była sprofilowana pod kątem tej grupy osób, a trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego były tylko jedną z przyczyn udzielonej pomocy. W związku z niewielką liczbą osób opuszczających zakład i korzystających z pomocy społecznej, problematyka ta nie została ujęta m.in. w <i>Strategii rozwiązywania problemów społecznych Gminy Gryfino</i>⁶ czy też <i>Ocenie zasobów pomocy społecznej</i>⁷. OPS nie diagnozował sytuacji osób zamieszkujących lub przebywających na terenie Gminy Gryfino⁸, które opuściły zakład karny, nie analizował lokalnych potrzeb w zakresie zapewnienia wsparcia takim osobom.</p> <p>Współpraca Ośrodka z zakładami karnymi i kuratorami sądowymi była sporadyczna i doraźna, dotyczyła głównie ustalenia uprawnień do świadczeń otrzymywanych z pomocy społecznej.</p> <p>Ośrodek udzielał niezbędnego wsparcia osobom, które opuściły zakład, stosownie</p>
--------------	---

¹ Dalej: OPS lub Ośrodek.

² Dalej: Dyrektor.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

⁴ Dalej: zakład. Na potrzeby kontroli za zakład karny przyjmuje się również areszt śledczy.

⁵ Okres objęty kontrolą; lata 2015-2018 (I półrocze) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.

⁶ Dalej: Strategia.

⁷ Dalej: Ocena.

⁸ Dalej: Gmina.

do możliwości określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁹. Pomoc była przyznawana na wniosek, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i ustaleniu potrzeb wnioskujących. Plany pomocy były opracowywane indywidualnie dla każdego klienta, odpowiednio do zgłoszonych potrzeb. Ośrodek dokonywał okresowej oceny sytuacji osób korzystających z pomocy. W przypadku kolejnych wniosków o wsparcie aktualizowano wywiady środowiskowe.

Ocena skuteczności udzielonej pomocy była prowadzona w przypadku, gdy klient wnioskował o wsparcie więcej niż raz. Spośród 30 analizowanych spraw, tylko pięć osób nadal korzystało z pomocy Ośrodka, kontakt 70% z nich (21 osób) był jednorazowy, co w ocenie NIK, mogło świadczyć o ich usamodzielnieniu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rozpoznawanie potrzeb osób opuszczających zakłady karne.

1.1. W latach 2015-2018 (I półrocze) w OPS zatrudnionych było 17 pracowników socjalnych. Średnia liczba rodzin objętych pracą socjalną, przypadająca na jednego pracownika wynosiła 42,2, co spełniało wymogi art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej. Spośród tych pracowników nie powołano odrębnego zespołu lub osoby, który specjalizowałby się w pracy z osobami mającymi trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. Wszyscy pracownicy socjalni pracujący w rejonie działania Ośrodka byli zobowiązani do udzielania wsparcia osobom opuszczającym zakłady, jeżeli znajdowały się w trudnej sytuacji i spełniały warunki do uzyskania pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 167-169)

Dyrektor wyjaśniła: *Osoby, które opuszczają zakład mogą wymagać kompleksowego wsparcia m.in. w sferze zawodowej, zdrowotnej, mieszkaniowej. Obecny schemat organizacyjny Ośrodka umożliwia udzielanie kompleksowej pomocy wszystkim osobom zgłaszającym się do Ośrodka (...). W związku z tym nie zachodziła potrzeba powołania odrębnego zespołu specjalizującego się w pracy z osobami mającymi trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu.*

(dowód: akta kontroli str.164-165)

W badanym okresie żaden z pracowników socjalnych nie brał udziału w szkoleniach/seminariach odnoszących się wyłącznie do problematyki związanej z pomocą osobom opuszczającym zakład. Pracownicy socjalni nie uczestniczyli również w szkoleniach superwizyjnych i grupach wsparcia. W latach 2015-2018 (I półrocze) pracownicy socjalni brali udział m.in. w szkoleniach dotyczących: pracy z trudnym klientem, kontraktów socjalnych, upowszechnienia dobrych praktyk w zakresie rozwiązywania problemu bezdomności, czynności pracownika socjalnego wykonywanych w procesie przyznawania świadczeń¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 147-148, 170-171)

Dyrektor wyjaśniła: *Pracownicy socjalni uczestniczyli w szeregu szkoleń związanych z tematyką problemów z jakimi borykają się osoby opuszczające zakład m.in.: praca nad przeniesieniami osobistymi, występującymi podczas realizacji czynności zawodowych; kształtowanie umiejętności interpersonalnych, trening efektywnej komunikacji, asertywność, automotywacja; trening antystresowy, analiza źródeł stresu, panowanie nad lękiem, grupa wsparcia w środowisku pracy.*

(dowód: akta kontroli str.164-165)

⁹ Dz.U. z 2018 r., poz. 1508, ze zm.

¹⁰ M.in. rola i sposób przeprowadzania wywiadu środowiskowego w postępowaniu w sprawach pomocy społecznej, ustalenie oczekiwań klienta dotyczących pomocy.

1.2. W latach 2015-2018 (I półrocze) nie opracowano lokalnego (gminnego) programu na rzecz pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu. Problematyka ta nie znalazła się również w innych dokumentach Gminy, w tym m.in. w: *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gryfinie*¹¹, *Gminnym Systemie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie*¹², *Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii*¹³. W badanym okresie w Gminie nie opracowano i nie przyjęto do realizacji programu na rzecz osób bezdomnych, w tym osób które stały się bezdomnymi po zwolnieniu z zakładu karnego. Żadna z osób zwolnionych z zakładu nie została również objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności.

(dowód: akta kontroli str.174)

Dyrektor wyjaśniła: (...) OPS posiadał wypracowane zasady postępowania (niespisane) dotyczące pomocy tym osobom. Corocznie rozpoczynamy działania na rzecz osób bezdomnych od spotkania interdyscyplinarnego, tj. OPS, policja, straż miejska, dyrektor OSiR¹⁴. Na spotkaniu ustalane są zasady pomocowe osobom bezdomnym, jak również omawiane są sytuacje osób bezdomnych znajdujących się w trudnym położeniu. OPS podpisał porozumienia ze schroniskami, nie zdarzyło się aby Ośrodek nie zapewnił osobie bezdomnej miejsca noclegowego. Ponadto w okresie jesienno-zimowym prowadzimy stały monitoring osób bezdomnych, które nie wyraziły zgody na umieszczenie w schronisku, wspieramy w formie finansowej oraz rzeczowej. OPS zapewnia stały kontakt z pracownikiem socjalnym innym służbom w godzinach popołudniowych oraz w dni wolne od pracy. Osoba bezdomna, wymagająca wsparcia jest kierowana do OSiR do czasu umieszczenia w schronisku. Podczas pobytu w OSiR zapewniamy odzież, żywność lub inne środki pierwszej potrzeby. Ponadto OPS utworzył sekcję usług społecznych, która prowadzi wyspecjalizowaną pracę na rzecz osób bezdomnych (w tym także indywidualny plan wychodzenia z bezdomności). W okresie objętą kontrolą nie podpisano z żadną z osób opuszczającą zakład indywidualnego planu wychodzenia z bezdomności, gdyż żadna z tych osób nie zgłaszała chęci podjęcia współpracy w takim zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 164, 166)

Obowiązująca w badanym okresie *Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Gryfino na lata 2009-2020*¹⁵, zawierała elementy, o których mowa w art. 16b ust. 2 ustawy o pomocy społecznej¹⁶. Kwestia trudności w przystosowaniu do życia osób opuszczających zakłady została krótko omówiona przy analizie przyczyn udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy, głównie pod kątem danych statystycznych. Problematyce tej nadano istotność kategorii C (czynniki występujące

¹¹ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stanowił załącznik do uchwały Rady Miejskiej w Gryfinie odpowiednio: nr V/30/15 z 26.02.2015 r. na rok 2015, nr XIX/168/16 z 3.03.2016 r. na rok 2016, nr XXXIII/308/17 z 23.02.2017 r. na rok 2017, nr XLVII/472/18 z 24.05.2018 r. na rok 2018.

¹² Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie stanowił załącznik do uchwały Rady Miasta Gryfino nr XVIII/164/16 z 26.01.2016 r. (na lata 2016 – 2020) i nr VI/44/11 z dnia 31.03.2011 r.

¹³ Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii stanowił załącznik do uchwały Rady Miejskiej w Gryfinie odpowiednio: nr XIII/122/11 z 24.11.2011 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 i nr XXXIII/309/17 z 23 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2021.

¹⁴ Ośrodek Sportu i Rekreacji.

¹⁵ Przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Gryfinie nr XLV/494/09 z dnia 12 listopada 2009 r. Do opracowania Strategii przyjęto metodę społeczno-ekspertyczną, która polegała na rozpatrzeniu, w toku konsultacji społecznych wszystkich istotnych aspektów dokumentu. Dyskusja była moderowana i miała formę cyklu zorganizowanych warsztatów, z odpowiednio dobranym, interdyscyplinarnym zespołem uczestników w tym: radnych, pracowników Urzędu Gminy Gryfino, pracowników OPS, Powiatowego Urzędu Pracy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Zakładów Opieki Zdrowotnej, nauczycieli, policjantów, kuratorów sądowych, przedstawicieli gryfińskich organizacji pozarządowych itd.

¹⁶ Tj.: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią i określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, wskaźników realizacji działań. Do koordynacji realizacji Strategii wyznaczono OPS, za jej realizację odpowiedzialne były Zespoły wykonawcze: Gmina, OPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (dalej: GKRPA), Zespół Interdyscyplinarny, Centrum Aktywności Lokalnej (działające przy OPS).

na tyle rzadko, że należy uznać ich wpływ na zapotrzebowanie na pomoc społeczną jako marginalny¹⁷.

Ponadto osoby opuszczające zakłady karne w Strategii wymienione zostały w słowniczku, w grupie osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy (bezrobotni, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia). Dla tej grupy osób adresowany był projekt pn. *Minimalizacja wykluczenia społecznego*¹⁸ przewidujący następujące zadania: rozwój form aktywnej integracji poprzez kontrakty socjalne i upowszechnianie aktywnej integracji i pracy socjalnej w Gryfinie. Grupą docelową odbiorców projektu miały być m.in. osoby po zwolnieniu z zakładu lub innej jednostki penitencjarnej (do 12 miesięcy od jej opuszczenia)¹⁹. W Strategii brak było innego bezpośredniego odniesienia się do problematyki tej grupy, w szczególności nie zapisano w niej: konieczności współdziałania organów pomocy społecznej z zakładami karnymi, wymiarem sprawiedliwości, wskaźników rezultatu i oddziaływania oraz harmonogramu realizacji zadań.

(dowód: akta kontroli str. 166, 172-257)

Dyrektor wyjaśniła, że z analiz przyczyn udzielanej pomocy społecznej w Gminie za priorytetowe uznano inne problemy, stąd w Strategii brak informacji o współdziałaniu organów pomocy społecznej z innymi organami działającymi na rzecz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu. Strategia wskazuje obszary obligatoryjne w zakresie programów/projektów.

(dowód: akta kontroli str. 164-166)

W latach 2015-2018 OPS realizował dwa projekty współfinansowane ze środków UE, których adresatem mogły być osoby mające trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu pn.:

- *Mieszkanie treningowe – krok do samodzielności*²⁰, którego celem było utworzenie miejsc pobytu w mieszkaniu treningowym, w którym świadczone miały być usługi przygotowujące osoby w nim przebywające do samodzielnego lub przy minimalnym wsparciu, życia w otwartym środowisku oraz ochrona ich przed wykluczeniem społecznym²¹. Projekt adresowany był do osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W badanym okresie w projekcie nie uczestniczyli byli osadzeni;
- *Skuteczna pomoc - kompleksowe wsparcie*²², którego celem była aktywizacja społeczno – zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystanie instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej lub edukacyjnej²³. W ramach projektu z każdym z uczestników miał zostać zawarty kontrakt socjalny, każdemu z nich

¹⁷ W roku poprzedzającym przyjęcie Strategii liczba osób którym udzielono pomocy w związku trudnościami życiowymi po opuszczeniu zakładu karnego wynosiła 11 osób, co stanowiło 0,4% populacji.

¹⁸ W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, poddziałanie 7.1.1: Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej.

¹⁹ Projekt był realizowany w latach 2008-2014.

²⁰ Umowa nr UDA-RPZP.07.06.00-32.KO16/16-00 z 28.02.2017 r. zawarta pomiędzy Gminą Gryfino (reprezentowaną przez Zastępcę Burmistrza) a Dyrektorem Urzędu Pracy o dofinansowanie projektu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020. Całkowita wartość projektu wynosiła 373.812,18 zł. Grupą docelową projektu były 24 osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (m.in. osoby niepełnosprawne intelektualnie, osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz osoby bezdomne). Okres realizacji projektu: IV kwartał 2016 r. – I kwartał 2019 r.

²¹ M.in. poprzez trening samodzielności, pracę socjalną, poradnictwo i inne usługi aktywnej integracji, (m.in.: trening gospodarczy, ekonomiczny, higieniczny, umiejętności społecznych, kulinarnych itp.).

²² Umowa RPZP.07.01.00-32.K725/17-00 z 30.11.2017 r. o dofinansowanie projektu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020²². Całkowita wartość projektu wynosiła 508.600 zł, okres realizacji projektu: 02.01.2018 r. - 31.12.2019 r. W projekcie udział weźmie 30 uczestników (20 kobiet i 10 mężczyzn, w tym 11 osób z orzeczoną niepełnosprawnością), po 15 osób w każdym roku realizacji projektu).

²³ M.in. aktywna integracja poprzez pracę socjalną, terapię psychologiczną i psychospołeczną, warsztaty i szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe, nabywanie umiejętności, rozwijanie predyspozycji i zdolności uczestników projektu oraz działania środowiskowe, mające na celu włączenie społeczne).

gwarantowano również: pakiet kursów zawodowych (po konsultacji z doradcą zawodowym i po uwzględnieniu potrzeb lokalnego rynku pracy), indywidualne wsparcie (warsztaty odpowiadające na potrzeby uczestników np. oszczędne gospodarowanie budżetem domowym, warsztaty rodzicielskie), udział w terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej, pakiet działań środowiskowych mających na celu integrację ze środowiskiem lokalnym. Projekt kierowany był m.in. do osób mających trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu i ich rodzin. W badanym okresie w projekcie uczestniczyła jedna osoba zwolniona z zakładu, która ukończyła kurs *Pielęgnacji terenów zielonych*²⁴.

(dowód: akta kontroli str. 262-329, 679-685)

1.3. W latach 2015-2018 (I półrocze) OPS nie uczestniczył w dokonywaniu ani nie dokonywał diagnozowania sytuacji osób, zamieszkujących na terenie Gminy, które opuściły zakład karny, oraz nie sporządził dokumentu zawierającego diagnozę tej grupy osób. Ośrodek nie posiadał informacji o liczbie mieszkańców Gminy przebywających w zakładzie w badanym okresie oraz przewidywanego czasu odosobnienia tych osób. Problematyka trudności w przystosowaniu do życia osób opuszczających zakład została krótko omówiona w Strategii²⁵. Informacje o liczbie osób, które opuściły zakład pozyskiwano w związku z wykonywaną pracą socjalną.

(dowód: akta kontroli str. 193, 204, 227, 252, 330, 333)

Dyrektor wyjaśniła, że OPS nie posiada całościowej diagnozy sytuacji osób opuszczających zakłady w Gminie. Wiedzę taką zdobywa, gdy były osadzony zgłosi się do OPS. Na etapie wywiadu środowiskowego diagnozuje się całą rodzinę oraz wyznacza kierunki działań wobec wszystkich członków rodziny, którzy wymagają wsparcia. Aktualizacja diagnozy indywidualnej następowała wówczas, gdy dana osoba powróciła do pomocy społecznej. Byli więźniowie zaraz po wyjściu z zakładu w zdecydowanej większości przypadków oczekiwali pomocy finansowej i po jej otrzymaniu nie zwracali się o kolejne wsparcie²⁶. Pomocy tej udzielano na wniosek klienta, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego. Dyrektor wyjaśniła ponadto, iż w przypadku jednorazowej pomocy nie było możliwości dokonania analizy podejmowanych działań, w przypadkach długoterminowej pomocy ocena była sporządzana na bieżąco.

(dowód: akta kontroli str. 15, 333-358)

Praca socjalna z byłymi osadzonymi polegała m.in. na: wsparciu poszukiwania lokalu mieszkalnego, podpisaniu (z 16 klientami) dokumentu *Zobowiązanie do podjęcia działań przez klienta i kontrola ich wykonania*²⁷. Dokument ten zobowiązywał stronę po podejmowania działań np. w sferze zawodowej, zdrowotnej (leczenie odwykowe, ortopedyczne), wyrobieniu dowodu osobistego, złożeniu wniosku o dodatek mieszkaniowy lub o przyznanie lokalu socjalnego. Brak współdziałania mógł skutkować odmową przyznania świadczenia.

(dowód: akta kontroli str. 15, 330, 333)

Współpraca OPS z zakładem kuratorami sądowymi w ww. zakresie została opisana w pkt 1.5 wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 15, 334, 359-365, 481-495)

²⁴ Zaświadczenie o ukończeniu kursu z 28.06.2018 r. nr 252/CKUiP/VI/2018. W dniu 13.09.2018 r. OPS otrzymał informację o tymczasowym aresztowaniu klienta.

²⁵ Co opisano w pkt 1.2 wystąpienia pokontrolnego.

²⁶ Z jednorazowej pomocy skorzystało odpowiednio: w 2015 r. dwie z sześciu osób, które zgłosiły się do OPS po opuszczeniu zakładu, po raz pierwszy, w 2016 r. osiem (100%), w 2017 – siedem z dziewięciu, a do I połowy 2018 – dwie z trzech osób.

²⁷ Dokument ten w OPS określany był „roboczo” jako mały kontrakt socjalny i zawierał następujące elementy: działanie, sposób i terminy udokumentowania działania i dostarczenia dokumentowania, potwierdzenie wykonania działania, przyczyny niewykonania działania.

1.4. Ośrodek nie dysponował danymi dotyczącymi ogólnej liczby osób (mieszkańców Gminy) opuszczających zakład oraz liczby osób, które po opuszczeniu zakładu miały problemy z przystosowaniem do życia. Informacje w tym zakresie pozyskiwał w związku z wykonywaną pracą przez pracowników socjalnych. Według *sprawozdań z działalności OPS* oraz *sprawozdań MPIPS-03²⁸* świadczeń z pomocy społecznej z powodów trudności życiowych po opuszczeniu zakładu udzielono: 20 osobom (18 mężczyznom i dwóm kobietom) w 2015 r., 20 osobom (19 mężczyznom i jednej kobiecie) w 2016 r., 22 osobom (samym mężczyznom) w 2017 r. i 10 osobom (jednej kobiecie i dziewięciu mężczyznom) w I półroczu 2018 r. Zameldowanych na terenie Gminy było odpowiednio: 19, 19, 21 i osiem osób.

W ww. grupie było łącznie 26²⁹ „nowych osób”, które dotychczas nie korzystały z pomocy OPS. W każdym przypadku pomocy udzielano na wniosek klienta. Odsetek osób korzystających z pomocy ze wsparcia z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu w stosunku do wszystkich osób korzystających z pomocy OPS wynosił odpowiednio: 1,3%, 1,5%, 1,8%, 1,3%³⁰. Pomocy udzielano głównie w formie: zasiłków stałych (15), okresowych (64) i celowych (39); obiadów (68); poradnictwa socjalnego (72), psychologicznego (raz) i prawnego (dwa), rodzinnego (raz) i zawodowego (raz) oraz innych form pomocy³¹ (co szerzej opisano w pkt 2.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(dowód: akta kontroli str. 31, 51, 71, 92, 119, 121, 330-332, 370, 381, 417, 452, 496-509)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że *wszystkie osoby potrzebujące pomocy po opuszczeniu zakładu taką pomoc otrzymały, a udzielona pomoc była adekwatna do zgłoszonych potrzeb.* (dowód: akta kontroli str. 366, 368)

OPS nie posiadał danych dotyczących osób, które po opuszczeniu zakładu były bezdomne i przebywały na terenie Gminy. Jak wyjaśniła *Dyrektor* w latach 2015-2018 (I półrocze) odnotowano w tej grupie 11 bezdomnych³². *Osoby, które nie wyraziły zgody na umieszczenie w schroniskach przebywały m.in. w altanach na ogrodach działkowych, pomieszczeniu gospodarczym, kontenerze wolnostojącym, jedna osoba wynajęła mieszkanie, trzy osoby zamieszkały u znajomych osób, jedna osoba zamieszkała z matką.* (dowód: akta kontroli str. 16, 370)

W badanym okresie OPS współpracował z: Polskim Komitetem Pomocy Społecznej – Zarządem Okręgowym w Szczecinie³³, Stowarzyszeniem Ludzi Bezdomnych i Samotnych Matek z Dziećmi im. Dr Judyma w Stargardzie³⁴ oraz OSiR w Gryfinie (bezumownie). W latach 2015-2018 (I półrocze) wydano cztery decyzje o przyznaniu pomocy w formie schronienia trzem osobom mającym trudności z przystosowaniem do życia po zwolnieniu z zakładu³⁵.

(dowód: akta kontroli str. 331, 552-560, 601-630)

²⁸ Sprawozdanie z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach.

²⁹ Odpowiednio: sześć osób w 2015 r., osiem w 2016 r., dziewięć w 2017 r. i trzy w I półroczu 2018 r.).

³⁰ Z pomocy społecznej korzystało ogółem: w 2015 r. 1 494 klientów, w 2016 r. 1 298 klientów, 2017 r. 1 216 klientów i 748 klientów w I półroczu 2018 r.

³¹ M.in. schronienia: trzy osoby (po jednej osobie w roku 2015, 2016 i 2017); jedną osobę skierowano do Klubu Integracji Społecznej w I połowie 2018 r.; praca socjalna w oparciu o kontrakt socjalny (kontrakty zawarto z dwóm osobami: jedną w 2015 r. oraz jedną w I poł. 2018 r.); wsparcie na zakup leków w ramach gminnego programu osłonowego w zakresie zmniejszania wydatków poniesionych na leki przez mieszkańców Gminy Gryfino (trzy osoby w 2017 r.).

³² Odpowiednio: w 2015 r. – jedną osobę bezdomną, w 2016 r. – trzy, w 2017 r. – cztery, w 2018 r. trzy.

³³ Na podstawie porozumienia o współpracy z 15.09.2011 r., na mocy którego zapewniono schronienie dla pięciu mężczyzn w Schronisku dla Bezdomnych „Wilga” w Wielgowie.

³⁴ Na podstawie umowy o współpracy z 8.10.2004 r., aneksowanej 30.04.2005 r. Zgodnie z zapisami umowy OPS miał zarezerwowane zakwaterowanie na 15 miejsc dla osób bezdomnych.

³⁵ Odpowiednio decyzja o przyznaniu pomocy w formie schronienia: jednej osobie w okresie: 23-31.03.2015 r., w kwietniu i maju 2015 r. w Schronisku dla Bezdomnych – Koło Koszalińskie Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta w Koszalinie (decyzja nr ZPS.4045-18/15 z 12.05.2015 r.), jednej osobie w okresie 23-26.06.2016 r. w OSiR w Gryfinie (decyzja nr ZPS.4045-16/16 z 29.06.2016 r.), jednej osobie w okresie 20.11.2017 r. – 5.12.2017 r. w OSiR w Gryfinie (decyzja nr ZPS.4035.213/17 z 6.12.2017 r.) i w okresie 15-31.12.2017 r. w Schronisku dla Ludzi Bezdomnych – Stowarzyszenie Ludzi Bezdomnych i Samotnych Matek z Dziećmi w Stargardzie (decyzja nr ZPS.4045-29/17 z 21.12.2017 r.).

Zgodnie z art. 16a ustawy o pomocy społecznej Ośrodek corocznie przygotowywał *Ocenę zasobów pomocy społecznej*. Ocena ta obejmowała m.in. liczbę osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, rodzaj i liczbę problemów oraz dane dotyczące liczby rodzin, którym udzielono pomocy w związku z trudnościami w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu. Prognozowana liczba osób potrzebujących wsparcia w roku następnym była równa liczbie osób korzystających z pomocy w ocenianym roku. W latach 2015-2018 (I półrocze) wynosiła ona odpowiednio: 20, 20 i 22 osoby, a według prognozy na 2018 r. – 22 osoby. Według danych zawartych w prognozach liczba tej grupy klientów pozostawała na tym samym poziomie, a przewidywana liczba osób, którym zostanie udzielona pomoc, nie odbiegała od liczby rzeczywistej.

(dowód: akta kontroli str. 16, 331, 372-480)

Z Oceny wynikało, że w latach 2015-2017 w Gminie bezdomnością dotkniętych było odpowiednio: 36, 50, 51 osób, przy czym nie wskazano powodów, dla których dana osoba była dotknięta bezdomnością oraz form pomocy dla tej grupy osób. Nie zawarto również wniosków końcowych dotyczących pomocy osobom mających trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

(dowód: akta kontroli str. 331, 371, 381, 385, 408, 417, 421, 452, 456)

Dyrektor wyjaśniła, że wnioski końcowe dotyczyły obszarów, które uznano w odniesieniu do ogółu jako dominujące. Dotyczyły m.in. wzrostu kosztów ponoszonych przez Gminę z powodu zwiększającej się liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, zwiększeniu liczby osób długotrwale chorujących, niepełnosprawnych. Problem pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu nie był w szczególny sposób wyróżniony spośród innych problemów, ponieważ taka osoba była traktowana tak samo, jak inne osoby korzystające z pomocy, a opuszczenie zakładu nie było jedyną przesłanką do udzielania pomocy społecznej. Zakres form pomocy osobom opuszczającym zakład wynikał z ustawy o pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 368-369)

W dostępnych w OPS dokumentach (m.in. *Ocena, Sprawozdania z działalności OPS, Strategia*) nie zaplanowano działań w celu monitoringu sytuacji osób potrzebujących pomocy po opuszczeniu zakładu karnego.

(dowód: akta kontroli str. 29-163, 175-257, 331, 373-480, 601-622)

Dyrektor wyjaśniła, że w *dostępnych dokumentach sporządzanych przez OPS* zawarte są *problemy, które w skali ogółu osób korzystających z pomocy występują najczęściej. Zaznaczam, że udział byłych więźniów w stosunku do ogółu osób korzystających z pomocy społecznej był niewielki. Zdiagnozowane potrzeby w zakresie pomocy społecznej są zabezpieczane przez Gminę w stopniu, w jakim wymagają tego osoby potrzebujące wsparcia. Osoby opuszczające zakład są zabezpieczane w pomoc społeczną w taki sam sposób, jak pozostali klienci. Podstawą do wypłaty środków były skutki opuszczenia przez osobę zakład np. bezrobocie, niepełnosprawność itd. Tym samym osoby te choć nie są bezpośrednio wymienione w dokumentach sprawozdawczych, to są ujęci z uwagi na dominujące problemy, które są skutkiem opuszczenia zakładu. Monitoring osób opuszczających zakład odbywa się podczas bieżącej pracy i możliwy był tylko w przypadkach długoterminowego korzystania z pomocy społecznej. Pracownicy socjalni monitorują osoby opuszczające zakład w następujący sposób: w przypadku przyznania pomocy finansowej zobowiązanie do rozliczenia się z pomocy np. dostarczenie faktury za zakupiony opał, odzież, leki; sporządzania tzw. „małych kontraktów” oraz kontraktu socjalnego; poprzez przyjęcie oświadczenia klienta, w którym deklaruje wywiązanie się z uzgodnień; poprzez dostarczenie przez klienta dokumentów np. potwierdzenia*

zarejestrowania w PUP, orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, umowy o pracę, zaświadczenia o podjęciu terapii; poprzez kontakt bezpośredni z pracownikiem socjalnym lub telefoniczny, w celu poinformowania o wykonanych działaniach; poprzez rozmowę telefoniczną o czynnościach, które podjął klient z pracownikiem OPS, na terenie którego znajduje się dana osoba, poprzez zakup zgłoszonej potrzeby w obecności pracownika socjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 366, 368-369, 371)

W badanym okresie zawarto 16 małych kontraktów socjalnych, w 13 przypadkach klienci wywiązali się ze swoich zobowiązań, dwóch ponownie zostało osadzonych w zakładzie karnym, jeden po otrzymaniu jednorazowej pomocy finansowej nie zgłosił się ponownie do OPS.

(dowód: akta kontroli str. 336-359)

OPS nie posiadał bazy/wykazu organizacji/stowarzyszeń, których celem działania była pomoc postpenitencjarna. Dyrektor wyjaśniła, że organizacje, z którymi współpracują świadczą pomoc dla ogółu osób bez wyróżniania osób, które opuściły zakład.

(dowód: akta kontroli str. 366, 369, 373-480)

Dyrektor wyjaśniła: OPS współpracuje z organizacjami pozarządowymi w ramach działalności Centrum Aktywności Lokalnej³⁶ (...). Ponadto współpracujemy ze stowarzyszeniem FENIKS, które świadczy pomoc w zakresie terapii uzależnień oraz z Caritasem w ramach realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, włączamy się w działania Kościoła Zielonoświątkowego w zakresie dystrybucji odzieży, zabaw choinkowych dla dzieci, możliwości kąpieli przez osoby korzystające z pomocy społecznej. Współpraca nie jest sformalizowana. OPS nie posiada bazy stowarzyszeń, których celem jest pomoc postpenitencjarna, organizacje, z którymi współpracujemy świadczą pomoc dla ogółu osób bez wyróżniania osób, które opuściły zakład.

(dowód: akta kontroli str. 366, 369, 371)

Zgodnie z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, Dyrektor OPS każdego roku przedkładał Radzie Miasta *Sprawozdanie z działalności Ośrodka* wraz z określeniem potrzeb w zakresie pomocy społecznej. W sprawozdaniu wskazywano liczbę osób, którym przyznano pomoc w związku z trudnościami w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu. W wykazach potrzeb zawartych w sprawozdaniach nie odnoszono się wprost do badanej grupy osób.

(dowód: akta kontroli str. 29-163, 331)

1.5. Ośrodek nie zawarł z żadnym zakładem karnym w kraju porozumienia w sprawie współdziałania przy realizacji zadań określonych w ustawie o pomocy społecznej (na obszarze działalności OPS nie funkcjonował żaden zakład).

(dowód: akta kontroli str. 482, 484)

Dyrektor wyjaśniła: Na terenie Gminy nie funkcjonuje żaden zakład zatem nie jest możliwe zawarcie porozumienia, o którym mowa w liście intencyjnym o partnerskiej współpracy z 12 listopada 2015 r. (...). Ponadto dyrektorzy zakładów funkcjonujących na terenie województwa zachodniopomorskiego nie wystąpili do Ośrodka z propozycją ustalenia zakresu i zasadach współpracy pracowników socjalnych z przedstawicielami administracji zakładu karnego na rzecz osób zwalnianych. Współpraca z zakładami karnymi nie jest sformalizowana, jednak nie możemy mówić o jej braku, gdyż nie zdarzyło się aby zakład odmówił współpracy (udzielenia informacji). Pracownicy socjalni w ramach postępowania administracyjnego kontaktują się z wychowawcami lub innymi pracownikami zakładu

³⁶ Dalej: CAL.

w celu zdobycia informacji o osobie zwolnionej z zakładu np. na temat czy osadzony pracował w zakładzie i czy uzyskiwał wynagrodzenie.

(dowód: akta kontroli str. 484-495)

1.5.1. W latach 2015-2018 (I półrocze) w ramach współpracy z zakładami karnymi:

- OPS dziewięciokrotnie³⁷ zwracał się do zakładu z prośbą o informacje dotyczące osób korzystających z pomocy OPS z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu³⁸. W sześciu przypadkach prośba dotyczyła podania informacji, czy klient był tymczasowo aresztowany, bądź odbywał karę pozbawienia wolności (od kiedy i na jaki okres), w trzech przypadkach kontakt pracownika socjalnego z zakładu dotyczył uzyskania informacji o uzyskanym w zakładzie dochodzie,
- zakład raz (w 2018 r.) poinformował OPS o zwolnieniu osoby i o jego potrzebach. W piśmie poinformował OPS o bezdomności osadzonego i konieczności pomocy w tym zakresie. Wskazał również, że klienta poinformowano o potrzebie zwrócenia się do OPS w celu uzyskania pomocy, oraz że otrzymał pomoc w postaci odzieży,
- pracownicy socjalni Ośrodka nie pełnili dyżurów w zakładzie; nie dochodziło też do spotkań przedstawicieli OPS i nie podjęto wspólnych działań, np. wspólnych projektów, programów pomagających w przystosowaniu do życia po odbytej karze pozbawienia wolności,
- zakład czterokrotnie³⁹, w odpowiedzi na pismo OPS, informował o osadzeniu skazanych i o długości przewidzianej kary (informacje te dotyczyły mieszkańców Gminy) oraz dwukrotnie (w 2017 i 2018 r.) informował o przewidywanym terminie zwolnienia klienta,
- OPS raz był informowany (w 2018 r.) przez zakład o działaniach realizowanych na rzecz skazanych mających powrócić do Gminy po zwolnieniu z zakładu (o otrzymaniu przez klienta pomocy rzeczowej),
- zakład nie informował OPS o potrzebach rodziny skazanego.

(dowód: akta kontroli str. 480-481)

1.5.2. Współpraca Ośrodka z kuratorami sądowymi miała charakter niesformalizowany i polegała w szczególności na wymianie informacji drogą bezpośrednią (tj. kontaktu telefonicznego⁴⁰), które dotyczyły sytuacji rodzinnej i osobistej klienta, funkcjonowania w środowisku po opuszczeniu zakładu, udzielonej przez kuratora pomocy finansowej. Kurator w dwóch przypadkach zwracał się do OPS o informację na temat skazanego, w jednym przypadku przed jego osadzeniem.

(dowód: akta kontroli str. 334, 354, 359-365, 483)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W *Ocenie zasobów* za rok 2015 Ośrodek⁴¹ nie wypełnił części *Wnioski końcowe* oraz nie zawarł oceny wraz z rekomendacjami, do czego zobowiązywał przepis art. 16 a ust. 4 ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z nim *organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego przedstawia co roku do dnia 30 kwietnia radzie*

³⁷ Dwa razy w 2015 r., trzy razy w 2016 r. i 2017 r. i raz w 2018 r.

³⁸ Wniosek o udzielenie informacji lub udostępnienie danych osobowych o osobie obecnie lub uprzednio pozbawionej wolności w areszcie śledczym lub zakładzie karnym, wniosek skierowany na podstawie art. 105 ustawy o pomocy społecznej.

³⁹ Raz w 2015 r. i w 2016 r., dwa razy w 2017 r.

⁴⁰ Wymiana informacji oraz wspólne działania były udokumentowane w formie adnotacji, które znajdowały się w siedmiu przypadkach w aktach klienta.

⁴¹ Na podstawie §2 pkt 2 Statutu (przyjętego uchwałą Nr XII/93/90 Rady Miasta i Gminy w Gryfinie z dnia 26 kwietnia 1990 r. w sprawie powołania Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gryfinie), Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania zlecone gminie w zakresie pomocy społecznej przez organy administracji rządowej lub samorządowej.

gminy, ocenę zasobów wraz z rekomendacjami jest podstawą do planowania budżetu na rok następny.

(dowód: akta kontroli str. 408)

Dyrektor wyjaśniła: *Brak wniosków w Ocenie zasobów pomocy społecznej w Gminie za rok 2015 spowodowany jest błędem technicznym przy sporządzaniu oceny. Na XXI sesji Rady Miejskiej w Gryfinie w dniu 28.04.2016 r. radny zgłosił interpelację w sprawie braku wniosków końcowych w ocenie. Błąd techniczny został naprawiony poprzez odpowiedź na interpelację radnego (pismo z 15.05.2016 r., znak: ZPR.0100/2/16).*

(dowód: akta kontroli str. 366, 368, 409-410)

Ocena częściowa

Rozpoznawanie i analiza potrzeb osób zgłaszających się po pomoc była realizowana przez pracowników socjalnych, w związku z wykonywaną pracą socjalną. Diagnoza potrzeb osób opuszczających zakłady karne prowadzona była wyłącznie po zgłoszeniu się tych osób po pomoc do Ośrodka. Monitoring tej grupy osób odbywał się tylko w przypadkach, gdy kontakt OPS z byłym osadzonym był więcej niż jednorazowy. W związku z niewielką liczbą osób zamieszkujących na terenie Gminy, które opuściły zakłady karne, OPS nie programował swoich działań i nie prowadził diagnozy ukierunkowanej na tą grupę osób. Byli osadzeni byli objęci pomocą społeczną na zasadach określonych ustawą o pomocy społecznej.

Dyrektor Ośrodka corocznie składała Radzie Miasta *Sprawozdania z działalności Ośrodka* oraz przedstawiała potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Współpraca z zakładami i kuratorami sądowymi była doraźna. OPS kilkakrotnie zwracał się do zakładów o informacje o osobach tam przebywających w przypadku konieczności ustalenia uprawnień do świadczeń otrzymywanych z pomocy społecznej.

2. Dostępność, adekwatność i skuteczność oferowanej pomocy.

2.1. W latach 2015-2018 (do 30.06) z pomocy Ośrodka z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu korzystały 72 osoby, z tego: 20 w 2015 r. (dwie kobiety i 18 mężczyzn); 20 w 2016 r. (jedna kobieta i 19 mężczyzn); 22 mężczyzn w 2017 r.; 10 w I połowie 2018 r. (jedna kobieta i dziewięciu mężczyzn). Powyższe dane zostały prawidłowo wykazane w sporządzonych za ww. okresy rocznych/ półrocznych sprawozdaniach MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach.

(akta kontroli str. 496-509)

W badanym okresie osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu udzielano wsparcia w formie:

- zasiłku stałego – skorzystało z niego 15 osób, z tego: sześć w 2015 r. (jedna kobieta i pięciu mężczyzn); jeden mężczyzna w 2016 r.; pięciu mężczyzn w 2017 r.; trzech mężczyzn w I połowie 2018 r.;
- zasiłku okresowego - skorzystały z niego 64 osoby, z tego: 18 w 2015 r. (jedna kobieta i 17 mężczyzn); 19 w 2016 r. (jedna kobieta i 18 mężczyzn); 19 mężczyzn w 2017 r.; osiem w I połowie 2018 r. (jedna kobieta i siedmiu mężczyzn);
- zasiłku celowego - skorzystało z niego 39 osób, z tego: 15 w 2015 r. (jedna kobieta i 14 mężczyzn); dziewięciu mężczyzn w 2016 r.; 12 mężczyzn w 2017 r.; trzech mężczyzn w I połowie 2018 r.;
- posiłku (obiadu)/ żywności – skorzystało z niego 68 osób, z tego: 20 w 2015 r. (dwie kobiety i 18 mężczyzn); 19 w 2016 r. (jedna kobieta i 18 mężczyzn); 21 mężczyzn w 2017 r.; osiem w I połowie 2018 r. (jedna kobieta i siedmiu mężczyzn);
- schronienia - skorzystały z niego trzy osoby: jedna kobieta w 2015 r.; jeden mężczyzna w 2016 r. i jeden w 2017 r.;

Opis stanu faktycznego

- poradnictwa psychologicznego - skorzystał z niego jeden mężczyzna w I połowie 2018 r.;
- poradnictwa prawnego - skorzystało z niego dwóch mężczyzn, z tego: jeden w 2015 r. i jeden w 2017 r.;
- poradnictwa socjalnego - skorzystały z niego 72 osoby, z tego: 20 w 2015 r. (dwie kobiety i 18 mężczyzn); 20 w 2016 r. (jedna kobieta i 19 mężczyzn); 22 mężczyzn w 2017 r.; 10 w I połowie 2018 r. (jedna kobieta i dziewięciu mężczyzn);
- poradnictwa rodzinnego - skorzystała z niego jedna kobieta w 2016 r.; osoba ta skorzystała ponadto z terapii rodzinnej;
- poradnictwa zawodowego - skorzystał z niego jeden mężczyzna w I połowie 2018 r.;
- skierowania do Klubu Integracji Społecznej – skorzystał z niego jeden mężczyzna w I połowie 2018 r.;
- pracy socjalnej w oparciu o kontrakt socjalny – kontrakty zawarto z dwoma mężczyznami, z tego: z jednym w 2015 r. oraz jednym w I połowie 2018 r.;
- wsparcia na zakup leków w ramach gminnego programu osłonowego w zakresie zmniejszania wydatków poniesionych na leki przez mieszkańców Gminy – skorzystało z niego trzech mężczyzn w 2017 r.

(akta kontroli str. 508-510, 511)

W latach 2015-2018 (do 30.06) wydatki na pomoc społeczną świadczoną byłym osadzonym wynosiły ogółem 134,6 tys. zł (tj. 1,3% ogółu wydatków na pomoc społeczną w dziale 852), z tego: 2% w 2015 r.; 0,8% w 2016 r.; 1,5% w 2017 r.; 0,8% w I połowie 2018 r.

(akta kontroli str. 512)

Monika Wilczyńska, Zastępca Dyrektora wyjaśniła: *Oferty działań pomocowych proponowane przez Ośrodek (...) są ofertami ogólnodostępnymi i nie ograniczają się do konkretnych grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób opuszczających zakład. Ośrodek nie umieszczał ofert działań pomocowych skierowanych do osób, które opuściły zakład karny w przychodniach lekarskich, szpitalu, urzędzie gminy, na poczcie itp. Proponowane oferty (...) mogą również odpowiadać na potrzeby osób mających trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego. W strukturach OPS znajduje się CAL (funkcjonuje od XI 2014 r.), w którym są realizowane działania na rzecz lokalnej społeczności w zakresie inicjowania spotkań dzieci i dorosłych. Z oferty wydarzeń, które odbyły się w CAL mogły skorzystać osoby opuszczające zakłady karne oraz członkowie ich rodzin, zwłaszcza dzieci. Zastępca Dyrektora wyjaśniła ponadto: Dużą rolę w informowaniu o działaniach pomocowych odgrywiają pracownicy socjalni, którzy posiadają wiedzę o osobach znajdujących się w trudnej sytuacji. (...) W budynku Ośrodka, na tablicy ogłoszeń udostępniane są na bieżąco ogłoszenia dotyczące oferty działań pomocowych. W mediach społecznościowych – Facebook również są udostępniane informacje na temat wszystkich działań proponowanych przez Ośrodek. W okresie od I 2015 r. do III 2017 r. osoby zgłaszające się do Ośrodka były informowane przez pracowników socjalnych z danego rejonu o organizowanych wydarzeniach, działaniach pomocowych. Od III 2017 r. osoby zgłaszające się uzyskują kompleksowe informacje na temat proponowanych przez nas form wsparcia w Punkcie Pierwszego Kontakt. W całym okresie objętym kontrolą Dyrektor Ośrodka bierze udział w przyjęciach mieszkańców Gminy Gryfino przez Burmistrza. W trakcie tych spotkań osoby zgłaszające się (...) były informowane o działaniach pomocowych, które w tym czasie miały miejsce (nie jest prowadzony rejestr udzielonych informacji w zakresie działań pomocowych organizowanych*

przez Ośrodek). W sytuacjach wymagających zdiagnozowania przyczyn trudnej sytuacji życiowej osoby zainteresowane otrzymywały ofertę o działaniach pomocowych po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego.

(akta kontroli str. 17-18, 521, 691-717)

2.2. W latach 2015-2018 (do 30.06) w Ośrodku byli zatrudnieni specjaliści: do spraw przemocy w rodzinie; do spraw uzależnień od narkotyków; do spraw terapii rodzinnej; radca prawny; mediator i psycholog (w latach 2015-2016). Zastępca Dyrektora wyjaśniła: (...) W przypadku zgłoszenia potrzeby skorzystania z poradnictwa specjalistycznego (...) osoby te są poinformowane o możliwości skorzystania z tej formy pomocy świadczonej przez inne instytucje – w przypadku ogólnodostępnego poradnictwa zawodowego (brak w ofercie Ośrodka) osoba zostanie poinformowana o możliwości skorzystania w Powiatowym Urzędzie Pracy w Gryfinie⁴² z tej formy wsparcia (brak porozumienia OPS z PUP w tym zakresie - usługa ustawowa realizowana przez PUP), od 2018 r. w ofercie Ośrodka jest indywidualne poradnictwo zawodowe dla osób skierowanych do KIS⁴³. usługa ta jest świadczona przez 2 doradców zawodowych (Ośrodek zawarł umowę na świadczenie usług związanych z organizacją warsztatów kompetencji i umiejętności społeczno-zawodowych) – w 2018 r. skorzystały 2 osoby (w tym do 30.06.2018 r. – 1 osoba), które opuściły zakład karny. Jeden z doradców zawodowych posiada doświadczenie zawodowe w pracy z osobami pozbawionymi wolności. W przypadku potrzeby skorzystania z poradnictwa pedagogicznego (brak w ofercie Ośrodka w okresie od 01.01.2015 – 30.06.2018) osoba zostanie poinformowana o możliwości skorzystania ze wsparcia przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Gryfinie – przy założeniu, że potrzebę skorzystania z poradnictwa pedagogicznego wyrazi osoba po opuszczeniu zakładu karnego będąca rodzicem nieletnich dzieci (brak porozumienia OPS z Poradnią, usługi świadczone przez Poradnię są ogólnodostępne). Ośrodek od 2017 r. nie świadczy usług psychologicznych, ale specjalista ds. terapii rodzinnej jest z wykształcenia psychoterapeutą, ponadto istnieje możliwość skorzystania z bezpłatnych, ogólnodostępnych porad psychologicznych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Gryfinie. Od 2018 r. osoby skierowane do KIS mogą skorzystać z porad psychologa (...). W przypadku stwierdzenia konieczności zwiększenia przez Ośrodek specjalistycznej oferty poradnictwa będzie ona rozważona. Zastępca Dyrektora wyjaśniła także: (...) W roku 2017 i 2018 Ośrodek nie zatrudnił mediatora z uwagi na małą liczbę osób zgłaszających się na konsultacje w latach poprzednich, natomiast wyspecjalizował się w prowadzeniu konsultacji przez specjalistę ds. terapii rodzinnej (...). (...) osoby mające problemy w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu (...) dodatkowo mogą zgłaszać się do Poradni Leczenia Uzależnień w Przychodni „I.”, gdzie prowadzona jest terapia dla osób uzależnionych i współuzależnionych. Dyrektor wyjaśniła: W ramach nowopowstałej sekcji usług społecznych zaplanowaliśmy na 2019 r. zatrudnienie dodatkowych specjalistów (streetworker, doradca zawodowy z elementami job-coachingu, psycholog, terapeuta do spraw uzależnień pracujący z osobami bezdomnymi w ich miejscu pobytu) w celu rozwinięcia zakresu usług.

(akta kontroli str. 18, 525-526, 530, 718)

W latach 2015-2018 (do 30.06) Ośrodek nie realizował wobec osób mających problemy w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu, pomocy w formie: usług opiekuńczych; pobytu w domu pomocy społecznej; sprawienia pogrzebu tych osób; włączenia do rodziny asystenta rodziny; uczestnictwa w grupach wsparcia, samopomocowych, terapeutycznych lub innych organizowanych/

⁴² Dalej: PUP.

⁴³ KIS – Klub Integracji Społecznej; dalej: KIS.

prowadzonych przez Ośrodek. Dyrektor wyjaśniła: *Ośrodek nie udzielił pomocy (...), gdyż osoby opuszczające zakłady karne nie wnioskowały o wsparcie w tym zakresie. Osoby niepełnosprawne ubiegały się jedynie o świadczenia pieniężne (...). Ponadto w ocenie pracowników socjalnych, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, nie zachodziła potrzeba udzielenia tych form pomocy społecznej również z urzędu. Nie zaszła również okoliczność sprawienia pogrzebu. Żadna z tych osób (...) nie wyraziła potrzeby skorzystania z poradnictwa pedagogicznego. W sytuacji, gdyby osoba ubiegająca się o pomoc społeczną wyraziła taką potrzebę Ośrodek podjąłby odpowiednie działania (...). W kontrolowanym okresie rodziny z dziećmi, których członkami były osoby mające trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego nie wymagały skierowania asystenta rodziny. W przypadku stwierdzenia przez pracownika socjalnego w drodze wywiadu środowiskowego trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych rodzinie przydzielony byłby asystent rodziny. Dyrektor wyjaśniła ponadto: Na terenie Gminy Gryfino nie funkcjonuje grupa wsparcia i samopomocy dla osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego. Żadna z osób opuszczająca zakład karny, zgłaszająca się do OPS nie wyraziła potrzeby uczestnictwa w grupie wsparcia lub samopomocy. Przepisy nie zobowiązują Ośrodków do tworzenia grup wsparcia i samopomocy, jednak w przypadku sygnałów docierających od osób zgłaszających się do Ośrodka o potrzebie utworzenia takich grup tutaj. Ośrodek jest w stanie podjąć działania zmierzające do utworzenia takiej grupy.*

(akta kontroli str. 508-511, 522-524)

W badanym okresie w strukturach Ośrodka funkcjonował od 23.11.2015 r. KIS. Ośrodek skierował do KIS jedną osobę mającą trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu. Dyrektor wyjaśniła: (...) *Aktywna działalność Klubu rozpoczęła się po pozyskaniu zewnętrznych środków finansowych, o które Ośrodek aplikował od 2016 r. W związku z tym od I 2018 r. możliwe było kierowanie osób bezrobotnych do Klubu.*

(akta kontroli str. 508-511, 522, 524)

2.3. Spośród 72 osób, które korzystały w badanym okresie z pomocy OPS z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu, wobec dwóch (jednej w 2015 r. oraz jednej w 2017 r.) realizowano procedurę „Niebieskiej Karty” z powodu stosowania przemocy w rodzinie⁴⁴. Procedurę „Niebieskiej Karty” prowadził Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie⁴⁵, w składzie którego był przedstawiciel: Ośrodka, GKRPA, oświaty, ochrony zdrowia, Policji, kurator sądowy, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej oraz organizacji pozarządowej (Towarzystwa Przyjaciół Dzieci). Analiza dokumentacji z realizacji procedury „Niebieskiej Karty” dotyczącej ww. dwóch osób wykazała, że:

- w obu przypadkach Zespół powołał grupy robocze do pracy z rodziną w składzie: pracownik socjalny, dzielnicowy, członek GKRPA;
- każdorazowo pracownik socjalny oraz dzielnicowy przeprowadzali monitoring środowiska w drodze co najmniej comiesięcznych wizyt w rodzinie;
- w jednym przypadku osobę, wobec której wdrożono procedurę „Niebieskiej Karty”, skierowano do GKRPA – osoba ta deklarowała chęć podjęcia leczenia, w związku z czym GKRPA umorzyła postępowanie;

⁴⁴ W rodzinach objętych procedurą „Niebieskiej Karty” nie było dzieci.

⁴⁵ Powołany zarządzeniem nr 0050-28/11 Burmistrza Miasta i Gminy Gryfino z dnia 14 marca 2011 r. (zm. zarządzenie nr 0050.23/13 z dnia 5 marca 2013 r., nr 0050.141.2016 z dnia 29 listopada 2016 r., nr 0050.105.2018 z dnia 12 września 2018 r.); dalej: Zespół.

- w obu przypadkach zakończono procedurę „Niebieskiej Karty” z uwagi na zrealizowanie planu pomocy, ustanie przemocy w rodzinie i istnienie uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego jej stosowania.
(akta kontroli str. 531-551)

2.4. W badanym okresie Ośrodek przyznał pomoc w formie schronienia trzem osobom mającym trudności z przystosowaniem do życia po zwolnieniu z zakładu, tj.:

- jednej osobie w okresie 23-31.03.2015 r., w kwietniu i maju 2015 r. w Schronisku dla Bezdomnych – Kole Koszalińskim Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta w Koszalinie; Dyrektor wyjaśniła: (...) *Miejsce schronienia było podyktowane wnioskiem samej zainteresowanej, gdyż osoba ta przebywała wówczas na terenie Koszalina. Osoba opuściła Zakład Karny w Koszalinie, OPS w Koszalinie skompletował dokumenty i przekazał do rozpatrzenia przez OPS Gryfino, który wydał w tym zakresie decyzje administracyjne;*
- jednej osobie w okresie od 23-26.06.2016 r. w OSiR; Dyrektor wyjaśniła: (...) *Instytucja ta nie specjalizuje się wyłącznie w zakresie udzielania schronienia, jednak OPS porozumiał się z Dyrektorem OSiR, który zobowiązał się przyjmować osoby bezdomne na czas trwania prac związanych z umieszczeniem w schronisku. Klient przebywał przez trzy dni w OSiR, a następnie zobowiązał się do uiszczania odpłatności we własnym zakresie, gdyż pracownik socjalny podjął aktywizację zawodową na rzecz klienta, która zakończyła się podjęciem przez tą osobę pracy zarobkowej;*
- jednej osobie w okresie 23.11.2017 r. – 5.12.2017 r. w OSiR oraz w okresie 15-31.12.2017 r. w Schronisku dla Ludzi Bezdomnych – Stowarzyszenie Ludzi Bezdomnych i Samotnych Matek z Dziećmi im. Dr Judyma w Stargardzie.
(akta kontroli str. 18-19, 508-509, 552-630)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła: *Ośrodek (...) od grudnia 2016 r. realizuje projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich pn. „Mieszkanie treningowe krok do samodzielności”. (...) Ze wsparcia w mieszkaniu treningowym mogą skorzystać osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Krąg osób, które mogą skorzystać z tej oferty jest na tyle szeroki, że w przypadku osób opuszczających zakład kwalifikującej się do pomocy w takim zakresie, pomoc ta może zostać udzielona.*

(akta kontroli str. 552-553, 263)

Obowiązujące w latach 2015-2018 (do 30.06) zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy⁴⁶ zostały sformułowane jednolicie dla wszystkich osób ubiegających się o mieszkanie. Określone w nich kryteria pierwszeństwa w przyznawaniu lokali z zasobu komunalnego nie zawierały preferencji w zakresie przyznawania lokali osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu. Na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miasta i Gminy Gryfino, Dyrektor wyjaśniła: (...) *osoby takie, o ile posiadają niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe, mogą ubiegać się o przydział lokalu wyłącznie na zasadach ogólnych (...). Zazwyczaj osoby takie występują z wnioskiem o przydział lokalu jeszcze w trakcie pobytu w placówce penitencjarnej. Zdarza się również, że wnioski składają po opuszczeniu zakładu przy wsparciu kuratora sądowego. Ostatni odnotowany przypadek przydziału lokalu socjalnego osobie po opuszczeniu zakładu miał miejsce w marcu 2015 r. Dotyczył on mężczyzny (...). Na przydział lokalu osoba oczekiwała od 18.10.2012 r. (data*

⁴⁶ W badanym okresie obowiązywały: do 14.04.2015 r. uchwała nr XXXVI/466/05 Rady Miejskiej w Gryfinie z dnia 25 maja 2005 r. (zm. uchwała nr XLVII/589/06 z dnia 26 stycznia 2006 r.); od 14.04.2015 r. do 29.04.2016 r. uchwała nr V/40/15 Rady Miejskiej w Gryfinie z dnia 26 lutego 2015 r. (zm. uchwała nr VII/59/15 z dnia 30 kwietnia 2015 r.); uchwała nr XIX/171/16 Rady Miejskiej w Gryfinie z dnia 3 marca 2016 r.

otrzymania wniosku o najem lokalu przesłanego z Aresztu Śledczego w Szczecinie) do 12.03.2015 r.

(akta kontroli str. 18-19, 553-554, 561-600)

2.5. W latach 2015-2018 (do 30.06) Ośrodek współpracował z PUP, tj. upowszechniał oferty pracy (osiem przypadków), pracownicy socjalni kontaktowali się z doradcą zawodowym PUP/pośrednikiem pracy (trzy), kierowali byłych więźniów do PUP np. w celu zarejestrowania się (dziewięć), kontaktowali się z potencjalnym pracodawcą (jeden).

(akta kontroli str. 19, 631-656, 669-690, 723-890)

Zastępca Dyrektora wyjaśniła: *Ośrodek (...) współpracuje z PUP, ale ramy tej współpracy nie zostały określone w porozumieniu. Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 5 ustawy o pomocy społecznej współpraca z PUP jest zadaniem obowiązkowym gminy realizowanym przez Ośrodek (...). Analizując lata 2015 do I połowy 2018 r. współpraca z PUP polegała na upowszechnianiu ofert pracy oraz informowaniu przez PUP o wolnych miejscach pracy oraz o możliwościach uczestnictwa osób bezrobotnych w projektach unijnych organizowanych przez urząd pracy. Informacje na bieżąco przekazywane były pracownikom socjalnym. W ramach współpracy pomiędzy PUP a OPS realizowane były/są prace społecznie użyteczne. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie organizowania prac społecznie użytecznych (§ 2 ust. 1) nakłada na gminę obowiązek sporządzania rocznego planu potrzeb w zakresie wykonywania prac społecznie użytecznych. Ośrodek sporządza listy osób uprawnionych (osoby bezrobotne i korzystające z pomocy społecznej) do uczestnictwa w pracach społecznie użytecznych i przekazuje do powiatowego urzędu pracy.*

(akta kontroli str. 19, 631)

W badanym okresie Ośrodek skierował do wykonywania prac społecznie użytecznych łącznie pięć osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu, z tego: dwie w 2016 r., jedną w 2017 r. i dwie w 2018 r. Do KIS została skierowana jedna osoba, z dwoma osobami podpisano kontrakt socjalny skierowany na aktywizację zawodową.

(akta kontroli str. 19, 631-632, 657-668)

Bogusława Florek, Dyrektor PUP poinformowała, że liczba osób zarejestrowanych w PUP po opuszczeniu zakładu wynosiła: w 2015 r. – 25, w 2016 r. – 16, w 2017 r. – 15, w I połowie 2018 r. – 10. Liczba osób, które znalazły zatrudnienie wyniosła odpowiednio: trzy, trzy, pięć i dwie⁴⁷. Zdaniem Dyrektora PUP: (...) *Pracodawcy niechętnie zatrudniają osoby po zakładach karnych w zawodach, w których praca jest związana z odpowiedzialnością finansową pracownika (np. sprzedawca, magazynier itp.). W mniejszym stopniu zwracają uwagę na „karalność” kandydata do pracy w przypadku zatrudniania pracowników przy pracach prostych lub niezwiązanych bezpośrednio z obrotem finansowym (np. pracownik fizyczny, pracownik budowlany itp.). Gotowość do zatrudnienia osoby po zakładzie karnym jest zależna w dużym stopniu od wielkości pracodawcy. Aktualnie częściej takie osoby zatrudniane są przez duże firmy zatrudniające powyżej 200 osób, znacznie rzadziej przez małych przedsiębiorców. Pracodawcy z reguły mając do wyboru osoby, o tych samych kwalifikacjach, z których jedna jest po zakładzie karnym a druga nie – wybierają osobę, która nie przebywała w zakładzie karnym. Wiele osób po zakładach karnych ma niski stopień motywacji do podjęcia pracy, nie poszukują jej, a podczas rozmowy z pracodawcą w przypadku kierowania ich do pracy przez urząd, rozpoczynają rozmowę od informacji o zwolnieniu z zakładu*

⁴⁷ W okresie 1.01.2018 r. – 31.10.2018 r. – sześć osób.

karnego, co z kolei negatywnie nastawia pracodawcę do takiego kandydata. Poprawa sytuacji na rynku pracy, wzrost liczby ofert oraz spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy powoduje, że aktualnie pracodawcy mają większe trudności ze znalezieniem pracowników. Poszukując pracownika zwracają uwagę przede wszystkim na jego gotowość i motywację do podjęcia zatrudnienia. Fakt, że kandydat do pracy jest osobą po zakładzie karnym stracił nieco na znaczeniu. W ocenie Dyrektora PUP wyłączenie osób opuszczających zakład z katalogu osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁴⁸, nie wpływa na pogorszenie się sytuacji tych osób w dostępie do uzyskania zatrudnienia. Dostęp do korzystania z większości aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu finansowanych z Funduszu Pracy nie jest uzależniony od zaliczania osoby do grupy osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

(akta kontroli str. 1002-1004)

2.6. W latach 2015-2018 (do 30.06) wydatki na pomoc społeczną wynosiły ogółem 10 066,2 tys. zł, z tego: 2 642,3 tys. zł w 2015 r., 2 873,7 tys. zł w 2016 r., 3 054,3 tys. zł w 2017 r. oraz 1 495,9 tys. zł w I połowie 2018 r. Wydatki na pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu wynosiły ogółem 134,5 tys. zł⁴⁹ (tj. 1,3% ogółu wydatków na pomoc społeczną w dziale 852), z tego: 53,5 tys. zł w 2015 r. (co stanowiło 2% wydatków na pomoc społeczną w tym okresie), 23,5 tys. zł w 2016 r. (tj. 0,8%); 45 tys. zł w 2017 r. (tj. 1,5%); 12,5 tys. zł w I połowie 2018 r. (tj. 0,8%).

Dyrektor wyjaśniła: *Podział planu finansowego wydatków w obrębie jednego rozdziału klasyfikacji budżetowej dokonywany był ze względu na udzielane formy pomocy i źródło finansowania. Plan finansowy wydatków w ramach jednego rozdziału nie był dzielony ze względu na podstawy do udzielenia pomocy (w tym wsparcie udzielane byłym więźniom).*

(akta kontroli str. 512)

Największe wydatki dla osób mających trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu, Ośrodek poniósł na zasiłki stałe – 63,5 tys. zł, a najniższe na zakup leków – 0,5 tys. zł. Średni roczny koszt korzystania z pomocy społecznej w Ośrodku przez jedną osobę wynosił: 2,7 tys. zł w 2015 r., 1,2 tys. zł w 2016 r., 2,1 tys. zł w 2017 r. oraz 1,3 tys. zł w I połowie 2018 r. Przeciętne wydatki na jedną osobę korzystającą z poszczególnych form pomocy wynosiły w przypadku: zasiłku stałego – 4,2 tys. zł⁵⁰; zasiłku okresowego – 0,5 tys. zł⁵¹; zasiłku celowego – 0,4 tys. zł⁵²; posiłku (obiadu)/żywności – 0,4 tys. zł⁵³; schronienia – 1 tys. zł⁵⁴; wsparcia na zakup leków – 0,2 tys. zł w 2017 r.

(akta kontroli str. 508-509, 512)

⁴⁸ Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, ze zm.

⁴⁹ Podział wydatków poniesionych w dziale 852 *Pomoc społeczna* na wsparcie dla byłych więźniów według klasyfikacji budżetowej przedstawiał się następująco: w rozdziale 85214-*Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe*- 16,6 tys. zł w 2015 r., 11,5 tys. zł w 2016 r., 16 tys. zł w 2017 r., 2,9 tys. zł w I połowie 2018 r.; w rozdziale 85216-*Zasiłki stałe* – 28,8 tys. zł w 2015 r., 5,5 tys. zł w 2016 r., 21,2 tys. zł w 2017 r., 8 tys. zł w I połowie 2018 r.; w rozdziale 85230-*Pomoc w zakresie dożywiania* – 8,2 tys. zł w 2015 r., 6,5 tys. zł w 2016 r., 7,4 tys. zł w 2017 r., 1,6 tys. zł w I połowie 2018 r.; w rozdziale 85295-*Pozostała działalność* – 0,5 tys. zł w 2017 r.

⁵⁰ Przeciętne wydatki na zasiłki stałe wynosiły w poszczególnych latach: 4,8 tys. zł w 2015 r., 5,5 tys. zł w 2016 r., 4,2 tys. zł w 2017 r., 2,7 tys. zł w I połowie 2018 r.

⁵¹ Przeciętne wydatki na zasiłki okresowe wynosiły w poszczególnych latach: 0,5 tys. zł w 2015 r., 0,5 tys. zł w 2016 r. i 2017 r., 0,2 tys. zł w I połowie 2018 r.

⁵² Przeciętne wydatki na zasiłki celowe wynosiły w poszczególnych latach: 0,4 tys. zł w 2015 r., 0,2 tys. zł w 2016 r., 0,5 tys. zł w 2017 r., 0,3 tys. zł w I połowie 2018 r.

⁵³ Przeciętne wydatki na posiłki (obiady)/żywność wynosiły w poszczególnych latach: 0,4 tys. zł w 2015 r., 0,3 tys. zł w 2016 r., 0,4 tys. zł w 2017 r., 0,2 tys. zł w I połowie 2018 r.

⁵⁴ Przeciętne wydatki na schronienie wynosiły w poszczególnych latach: 2,5 tys. zł w 2015 r., 0,1 tys. zł w 2016 r., 0,3 tys. zł w 2017 r.

Dyrektor oświadczyła: *Ośrodek dysponował budżetem, który umożliwiał udzielanie pomocy w zakresie zgłoszonych potrzeb i nie było przypadków odmowy udzielenia pomocy ze względu na brak środków. Wszelkie zmiany (zmniejszenia) w planie finansowym nie miały wpływu na wysokość udzielanej pomocy społecznej. Ponadto informuję, iż w podanym okresie pozyskaliśmy dodatkowe środki finansowe, aby skuteczniej realizować działania na rzecz mieszkańców Gminy Gryfino.*

(akta kontroli str. 19, 718)

2.7. Szczegółowe badanie dokumentacji 30 osób (jednej kobiety i 29 mężczyzn) z 72 (tj. 41,7%), które miały trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu i korzystały z pomocy Ośrodka wykazało, że:

- osoby te przebywały w zakładzie: do pół roku - 11 osób; od pół roku do roku - pięć; od roku do dwóch lat - pięć; od dwóch do trzech lat - dwie; od trzech do czterech lat - trzy; od czterech do pięciu lat - dwie; od sześciu do siedmiu lat - dwie;
- osoby te korzystały z pomocy społecznej: do roku - 23 osoby; od roku do dwóch lat - cztery; od dwóch do pięciu lat - jedna; dłużej niż pięć lat - dwie⁵⁵ (otrzymywały zasiłek stały);
- wszystkie osoby zostały zarejestrowane w systemie POMOST⁵⁶;
- w żadnym przypadku Ośrodek nie był informowany przez zakład o zwolnieniu danej osoby;
- każdej z badanych osób udzielono pomocy społecznej na jej wniosek;
- w każdym przypadku pracownicy socjalni przeprowadzali rodzinny wywiad środowiskowy, o którym mowa w art. 107 ustawy o pomocy społecznej; w 29 z 30 badanych przypadków wywiady lub ich aktualizacje zostały przeprowadzone w terminie określonym w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2012 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁵⁷;
- w żadnej z 30 badanych spraw Ośrodek nie posiadał informacji o działaniach podjętych przez zakład wobec danej osoby przed opuszczeniem przez nią zakładu; w 25 przypadkach klienci okazali podczas wywiadu środowiskowego świadectwa zwolnienia z zakładu; w jednym przypadku klient okazał informację z sądu⁵⁸, w której wskazano jak długo przebywał w zakładzie; w trzech przypadkach Ośrodek zwracał się do zakładu o informacje o czasie przebywania danej osoby w zakładzie; w jednym przypadku klient samodzielnie wystąpił do zakładu o taką informację (nie posiadał świadectwa zwolnienia z zakładu); w trzech⁵⁹ z 30 zbadanych spraw w świadectwie zwolnienia z zakładu wskazano kursy, w których klienci uczestniczyli w zakładzie, z czego w jednym przypadku klient okazał ponadto świadectwa/certyfikaty potwierdzające powyższe; w dwóch przypadkach w świadectwie nie było informacji o uczestnictwie klienta w kursach w zakładzie, z czego w jednym⁶⁰ klient podczas wywiadu oświadczył, iż był aktywizowany w zakładzie, a w drugim⁶¹ okazał certyfikat potwierdzający uczestnictwo w kursie w zakładzie; w dwóch przypadkach w świadectwie zwolnienia była informacja o wykonywaniu przez klienta pracy w zakładzie.

⁵⁵ Najdłuższy okres korzystania z pomocy OPS po opuszczeniu zakładu wynosił sześć lat i sześć miesięcy.

⁵⁶ System informatyczny przeznaczony dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i wspomagający je w realizacji zadań gminy, wynikających z ustawy o pomocy społecznej i aktów wykonawczych do tej ustawy.

⁵⁷ Dz. U. poz. 712, dalej: rozporządzenie w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego.

⁵⁸ Z Sądu Koronnego w Canterbury w Wielkiej Brytanii.

⁵⁹ Jeden klient uczestniczył w kursie monter suchej zabudowy z cyklem zajęć z aktywizacji zawodowej i pierwszej pomocy przedmedycznej; jeden w kursach „psychorelaksacja”, „stop narkotykom”, „przywieszne kluby pracy”; jeden w warsztatach na temat zakresu usług świadczonych przez instytucje pomocowe OPS, PCPR, PUP.

⁶⁰ Uczestniczył w kursie „technolog wyposażenia wnętrz”.

⁶¹ Tj. uczestnictwo w programie psychoterapii uzależnienia.

Jarosław Korolczuk, Zastępca Dyrektora Aresztu Śledczego w Szczecinie⁶² poinformował, że w okresie 2015-2018 (do 30.06) Areszt opuściło: 379 osób (15 z nich udało się na teren Gminy), 364 w 2016 r. (20), 363 w 2017 r. (17), 322 w I półroczu 2018 r. (10). W przypadku wyrażenia zgody przez osadzonego, przekazywano pisemną informację o opuszczeniu Aresztu przez skazanego oraz telefonicznie informowano Ośrodek o opuszczeniu Aresztu przez tymczasowo aresztowanego. Środki przyznawane osadzonym wynosiły od 10 zł do 250 zł, przeciętnie otrzymywali 40 zł. Areszt współpracował z Ośrodkiem także poprzez: telefoniczne informowanie o byłych osadzonych umieszczonych w schroniskach dla bezdomnych; informowanie o osadzeniu osoby i konieczności objęcia opieką socjalną jego rodziny. Zastępca Dyrektora Aresztu wskazał ponadto: *Głównym problemem w zakresie skutecznej readaptacji jest niemożność podjęcia właściwych działań przez Ośrodek Pomocy Społecznej jeszcze w trakcie pobytu osadzonego w warunkach izolacji, ponieważ zgodnie z ustawą o pomocy społecznej art. 13.1 „osobie odbywającej karę pozbawienia wolności nie przysługuje prawo do świadczeń z pomocy społecznej”. Problem ten głównie dotyczy umieszczenia osadzonego w Domu Pomocy Społecznej oraz w innych placówkach opieki i schroniskach. Aby poprawić skuteczność tych działań, Ośrodek winien posiadać dodatkowe miejsca stricte dla osadzonych, aby zapewnić miejsce po zwolnieniu osobie, która nie posiada stałego miejsca zamieszkania, a przede wszystkim takiej, która wymaga opieki specjalistycznej.*

- w każdej z 30 badanych spraw podczas rodzinnego wywiadu środowiskowego, jak i sporządzanych aktualizacji wywiadu, rozpoznawano sytuację klienta; wywiady zawierały: wymagane informacje dotyczące sytuacji mieszkaniowej, rodzinnej, zawodowej i zdrowotnej klienta; diagnozę sytuacji osoby ubiegającej się o przyznanie pomocy; w przypadku każdego klienta diagnozowano ubóstwo oraz trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu, a także: w 21 przypadkach bezrobocie, w pięciu niepełnosprawność, w pięciu alkoholizm, w trzech długotrwałą chorobę, w jednym bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- w aktach spraw znajdowały się dokumenty istotne z punktu widzenia celowości przyznania świadczeń z pomocy społecznej klientom (świadczenia zwolnienia z zakładu lub informacje pozyskane z zakładu, oświadczenia o stanie majątkowym, oświadczenia o liczbie osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, oświadczenia o uzyskiwanym dochodzie, wydruki z systemu SEPI⁶³ oraz inne dokumenty potwierdzające sytuację klienta);
- w każdym przypadku z wywiadu wynikały potrzeby i oczekiwania klienta oraz wnioski pracownika socjalnego odnośnie zasadności ubiegania się klienta o przyznanie pomocy; klienci wnioskowali o: pomoc finansową w formie zasiłku okresowego (28); zasiłku stałego (dwa); zasiłku celowego na zakup żywności (29), opału⁶⁴ (11), odzieży lub obuwia (siedem), środków czystości (trzy), leków⁶⁵ (jeden), na dopłatę do lokalu mieszkalnego (jeden), na zakup środków higieny osobistej (jeden), prądu lub butli gazowej (dwa); jeden klient wnioskował ponadto o pomoc w uzyskaniu schronienia;
- w siedmiu przypadkach podczas wywiadu ustalono dane kuratora (w przypadku osób objętych opieką kuratora); w 21 przypadkach klienci nie byli objęci opieką kuratora; w 17 przypadkach klienci otrzymali pomoc postpenitencjarną, w 10 nie otrzymali takiej pomocy, w dwóch z wywiadu i ze świadectwa zwolnienia

⁶² Dalej: Areszt.

⁶³ Samorządowa Elektroniczna Platforma Informacyjna, która umożliwiła wymianę informacji m.in. pomiędzy urzędami pracy i ośrodkami pomocy społecznej.

⁶⁴ Do realizacji przez skład opału.

⁶⁵ Do realizacji przez aptekę.

z zakładu nie wynikała informacja o objęciu klienta dozorem kuratora oraz otrzymaniu ww. pomocy; przyznana pomoc była uwzględniana jako zasób (nie wliczano jej do dochodu klientów);

- w wywiadach pracownicy socjalni sporządzali propozycje planu pomocy dla każdego klienta;
- w każdym z 30 zbadanych przypadków pracownicy socjalni zdefiniowali problemy klientów, nie dokonywali wyboru problemu dominującego;
- w 11 z 30 zbadanych spraw cel/cele wyznaczone w planach pomocy były konkretne, wymierne, określone w czasie, realistyczne, pozytywnie zdefiniowane, zindywidualizowane oraz określono wskaźniki ich realizacji, tj. w ustalonych przez pracowników socjalnych terminach klienci byli zobowiązani do: rejestracji w PUP (dwa przypadki), skontaktowania się z pracodawcami wskazanymi przez Ośrodek (trzy); podjęcia terapii leczenia uzależnień i uczestnictwa w spotkaniach AA (dwa); kontaktu z doradcą zawodowym w PUP (trzy); złożenia wniosku o dodatek mieszkaniowy (jeden) lub przyznanie lokalu socjalnego po zmarłej partnerce (jeden); zdiagnozowania swojego stanu zdrowia (jeden); w każdym z ww. przypadków klienci byli zobowiązani do przedstawienia w Ośrodku – w określonym terminie – informacji o podjętych działaniach; w jednym przypadku klientowi zapewniono schronienie; w 19 przypadkach plan pomocy ograniczał się do wsparcia finansowego klientów (nie określono wskaźników realizacji celów), z czego: w dwóch przypadkach klienci byli zobowiązani do rejestracji w PUP, w jednym klient został poinformowany o możliwości udania się do pracodawcy wskazanego przez pracownika socjalnego, w jednym klient został zobowiązany do kontaktu z doradcą zawodowym w PUP, w dziesięciu klienci byli ogólnie motywowani do poszukiwania pracy, bądź do podjęcia (jeden⁶⁶) lub kontynuowania terapii leczenia uzależnień (jeden), jednak nie wyznaczono im terminu na realizację ww. działań oraz nie zostali zobowiązani do poinformowania Ośrodka – w określonym czasie – o ich podjęciu;
- żadnemu klientowi nie zaproponowano poradnictwa specjalistycznego oraz uczestnictwa w grupach wsparcia/samopomocowych; żaden z klientów nie wnioskował o taką pomoc;
- w żadnym przypadku nie przewidziano współpracy z organizacją pozarządową; Dyrektor wyjaśniła: *Informuję, iż (...) w przypadku jednej osoby, pracownik nie kierował do organizacji pozarządowej, gdyż osoba ta korzystała z pomocy stowarzyszenia we własnym zakresie. U jednej z osób stan zdrowia nie pozwalał na działania aktywizujące. (...) klienci oczekiwali pomocy finansowej. Różniąc sytuację klientów, pracownicy skupili się na kierowaniu tych osób do instytucji, które są w stanie w swej działalności statutowej skutecznie zadziałać na dany problem np. w przypadku bezrobocia kierowano do PUP, problem alkoholowy kierowano na terapię AA. Ponadto informuję, iż 4 osoby z próby badawczej były skierowane do Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, który realizowany jest we współpracy z CARITAS.*

Czesław Krygier, w zastępstwie Prezesa Zarządu Gryfińskiego Stowarzyszenia Abstynenta „Feniks”⁶⁷ poinformował, iż Stowarzyszenie nie prowadziło rejestru osób, które opuściły zakład. *Pomoc udzielana jest zarówno osobom uzależnionym jak i rodzinom tych osób. Stowarzyszenie nie rozgranicza osób na powody, dla których zgłosiły się (...). W zakresie skutecznej readaptacji społecznej dostrzegam problemy wynikające z braku posiadania umiejętności funkcjonowania w życiu społecznym z powodu uzależnień, aczkolwiek jeśli chodzi o osoby, które opuściły Zakład Karny nie mam spostrzeżeń. (...)*

⁶⁶ Klient nie wyrażał zgody na leczenie.

⁶⁷ Dalej: Stowarzyszenie.

Stowarzyszenie w ramach współpracy z Ośrodkiem (...) użycza lokal użytkowy z przeznaczeniem na cele statutowe Stowarzyszenia (...).

- w każdej z 30 badanych spraw plan pomocy był zgodny z potrzebami i oczekiwaniami klientów;
- w dwóch przypadkach⁶⁸ (z tego w jednym 20.07.2018 r.) z klientami zawarto kontrakt socjalny⁶⁹ w celu aktywizacji zawodowej - osoby te dotrzymały warunków kontraktu; w jednym przypadku klientowi został zaproponowany kontrakt socjalny⁷⁰ - nie zawarto go z uwagi na ponowne osadzenie klienta w zakładzie;
- z pięciu przypadków, w których u klientów zdiagnozowano m.in. alkoholizm, w: jednym klient uczestniczył w zakładzie w programie psychoterapii uzależnienia i był motywowany przez pracownika socjalnego do kontynuowania terapii, podjął leczenie w poradni specjalistycznej; w jednym klient był zgłoszony do GKRPA w latach wcześniejszych (w 2006 i 2014⁷¹, postępowania umorzono) oraz 5.04.2017 r. (postępowanie umorzono ze względu na ponowne osadzenie klienta w zakładzie); w jednym klient był zgłoszony do GKRPA w 2003 r., 2006 r. i 2015 r. (postępowania umorzono); w dwóch przypadkach klienci nie wyrażali zgody na leczenie, zachowywali abstynencję;
- jednej osobie, stosownie do złożonego przez nią wniosku, zapewniono schronienie w OSIR;
- w siedmiu z 30 zbadanych przypadków, Ośrodek współpracował z PUP w celu udzielenia pomocy zawodowej osobom zwolnionym z zakładu, tj. kierował te osoby do zarejestrowania się (cztery przypadki) i/lub do doradcy zawodowego (cztery przypadki);
- jeden klient został skierowany (20.07.2018 r.) do uczestnictwa w KIS⁷²;
- w każdym przypadku zrealizowano działania ujęte w planie pomocy, w tym polegające na udzieleniu klientom wsparcia finansowego, schronienia; działania zostały zrealizowane terminowo; w jednym przypadku dokonano oceny skuteczności udzielanego wsparcia w kontekście wywiązywania się przez klienta ze zobowiązań nałożonych przez Ośrodek, tj. w odpowiedzi na kolejny wniosek o wsparcie, z uwagi na brak współdziałania z pracownikiem socjalnym (klient nie podejmował starań celem podjęcia zatrudnienia), odmówiono wsparcia w formie zasiłku okresowego; skutkiem powyższych działań Ośrodka, klient – przy kolejnych wnioskach o pomoc - dostarczał do Ośrodka dokumentację potwierdzającą poszukiwanie zatrudnienia;
- w przypadku każdego klienta wydano decyzję administracyjną o przyznaniu świadczenia; każda ze 108 zbadanych decyzji została wydana w terminie określonym w art. 35 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁷³ oraz podpisana przez osobę upoważnioną; decyzje zawierały elementy określone w art. 107 Kpa oraz pouczenie o konieczności niezwłocznego poinformowania Ośrodka o zmianie sytuacji, która wiązała się z podstawą przyznania świadczeń;
- w 21 przypadkach klienci wnioskowali o pomoc jednorazowo; w pozostałych dziewięciu przypadkach pracownicy socjalni dokonywali okresowej oceny sytuacji osób korzystających ze wsparcia podczas aktualizacji wywiadów środowiskowych (częstotliwość aktualizacji była determinowana terminami składania wniosków o wsparcie, bądź obowiązkiem przeprowadzenia wywiadu

⁶⁸ U jednego klienta zdiagnozowano alkoholizm.

⁶⁹ O którym mowa w art. 108 ustawy o pomocy społecznej.

⁷⁰ U klienta nie zdiagnozowano alkoholizmu.

⁷¹ Przebywał w zakładzie w okresie: 29.01-25.11.2015 r., 13.05.-24.08.2017 r., ponownie osadzony 27.10.2017 r.

⁷² Klient był uczestnikiem projektu „Skuteczna pomoc – kompleksowe wsparcie”.

⁷³ Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, ze zm.; dalej: Kpa.

kontrolnego w przypadku korzystania przez klienta z zasiłku stałego); w związku z ww. oceną, aktualizowano diagnozę oraz weryfikowano i modyfikowano, stosownie do potrzeb, plan pomocy; przykładowo: w jednym przypadku plan pomocy ograniczał się początkowo do wsparcia finansowego, a przy kolejnym wniosku o pomoc klientowi zaproponowano podpisanie kontraktu socjalnego (co nie nastąpiło z uwagi na ponowne osadzenie w zakładzie), w jednym przypadku klient był początkowo ogólnie motywowany do poszukiwania pracy, a przy kolejnym wniosku o pomoc został skierowany do doradcy zawodowego w PUP oraz do kontynuowania terapii leczenia uzależnienia;

- powodem zakończenia współpracy z Ośrodkiem było niekierowanie przez klientów dalszych wniosków o pomoc (16); podjęcie zatrudnienia przez klientów (pięć przypadków, z tego w jednym klient uzyskał ponadto schronienie; w dwóch przypadkach podjęcie zatrudnienia było efektem działań OPS polegających na upowszechnianiu ofert pracy/kierowaniu klientów do potencjalnych pracodawców); ponowne osadzenie w zakładzie (trzy); nabycie prawa do świadczenia emerytalnego (jeden); pięciu klientów nadal korzystało z pomocy OPS z uwagi na przyznany zasiłek stały (z powodu niepełnosprawności).

(akta kontroli str. 19, 356-358, 719-994, 998-1011, 1105-1030)

Do wszystkich osób objętych szczegółowym badaniem (30) za pośrednictwem OPS przekazano ankiety dotyczące świadczonej pomocy. Wypełniono jedną ankietę. Klient nie był zadowolony z otrzymanej pomocy (130 zł). Informację o miejscach, w których mógł ubiegać się o pomoc po opuszczeniu zakładu, otrzymał od kuratora sądowego. Klient miał dobre relacje z rodziną. Korzystał z pomocy społecznej do roku czasu. Do problemów po opuszczeniu zakładu zaliczył brak środków finansowych, brak własnego mieszkania oraz brak informacji, do kogo zwrócić się o pomoc. Klient w trakcie odbywania kary uczestniczył w programie Aktywizacji Zawodowej. Nie korzystał z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej - Funduszu Sprawiedliwości. W ocenie klienta pomoc osobom opuszczającym zakład nie była dobrze zorganizowana i była znikoma w stosunku do potrzeb. Klient nie posiadał pracy, stałego miejsca zamieszkania i nie uczył się.

(akta kontroli str. 1009-1012)

Dyrektor wyjaśniła: Osoby opuszczające zakłady karne korzystają z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej (...). Istotnym elementem udzielanej pomocy, (...) jest praca socjalna, w ramach której podejmowane są działania na rzecz klienta i wspólnie z klientem (...). Osoby zgłaszające się do Ośrodka (...) oczekiwałyby przyznania wysokich świadczeń pieniężnych (być może często wychodzących poza zakres ustawy o pomocy społecznej) nie mając wiedzy o przepisach na podstawie, których są przyznawane. Klienci nie mają świadomości, że do rozwiązania ich problemów życiowych czy poprawy sytuacji życiowej konieczny jest ich aktywny udział i często ciężka praca. Taki stan rzeczy może powodować, że udzielona pomoc społeczna jest oceniana przez klientów w sposób niezadawalający. Należy zaznaczyć jednak, że żadna z osób, która opuściła zakład karny nie odwołała się od decyzji administracyjnej w sprawie pomocy społecznej. Pomoc społeczna jest instytucją pomocową, w swoich założeniach mającą charakter przejściowy. Pomoc finansowa, zarówno w kwestii wysokości jak i form jest uregulowana przepisami ustawy (...).

(akta kontroli str. 1008, 1013-1014)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W jednej⁷⁴ z 30 badanych spraw, rodzinny wywiad środowiskowy został przeprowadzony po 16 dniach roboczych od dnia powzięcia wiadomości o konieczności jego przeprowadzenia, tj. z opóźnieniem wynoszącym dwa dni (wniosek z 27.03.2015 r., wywiad środowiskowy przeprowadzono 21.04.2015 r.), co było niezgodne z wymogiem określonym w § 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego.

(akta kontroli str. 733-738)

Dyrektor wyjaśniła: (...) w sprawie nieterminowego przeprowadzenia wywiadu (...) pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy został zobowiązany (...) do złożenia pisemnych wyjaśnień (załączone do wywiadu z dnia 21.04.2015 r.), z których wynika, że pracownik błędnie wyliczył 14-dniowy termin przeprowadzenia wywiadu (...). Pracownik socjalny został ustnie pouczony (...) o konieczności przestrzegania ww. rozporządzenia. Pozostałym pracownikom socjalnym przypomniano o obowiązku przestrzegania 14-dniowego terminu na przeprowadzenie wywiadu środowiskowego.

(akta kontroli str. 995-997)

Ocena cząstkowa

Ośrodek udzielał osobom, które opuściły zakład niezbędne wsparcia, w tym pomocy materialnej, wybranych form poradnictwa specjalistycznego i schronienia. Pomoc była przyznawana na wniosek, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i zdiagnozowaniu potrzeb wnioskujących. Plany pomocy były opracowywane indywidualnie dla każdego klienta. Ośrodek dokonywał okresowej oceny sytuacji osób korzystających z pomocy, poprzedzając kolejne przyznawanie świadczeń aktualizacją wywiadu środowiskowego. Stwierdzona nieprawidłowość polegająca na nieterminowym przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego pozostawała bez wpływu na kontrolowaną działalność.

3. Skuteczność działań podejmowanych przez OPS na rzecz osób opuszczających zakłady karne.

Opis stanu faktycznego

W OPS w badanym okresie nie było wypracowanych narzędzi służących badaniu skuteczności pomocy oferowanej osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu. Ośrodek nie posiadał również informacji o dalszych losach tych osób, jeżeli zaprzestały one korzystania z pomocy społecznej. Monitorowanie losów tych osób miało miejsce w przypadkach długoterminowego korzystania z pomocy społecznej. (dowód: akta kontroli str. 19, 27-28)

Z badanej próby 30 spraw wynika, że analiza skuteczności działań wobec tej grupy osób prowadzona była indywidualnie, w sytuacji gdy osoba zgłaszała się do Ośrodka i wnioskowała o dalszą pomoc, głównie finansową (która była im udzielana po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego oraz ustaleniu dochodów i potrzeb). Formulowane w badanej próbie wnioski stanowiły odpowiedź na potrzeby zgłoszone przez klientów, poparte ustaleniami poczynionymi podczas rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Informacje o dalszych losach byłych osadzonych, OPS posiadał w sytuacji gdy dana osoba stale korzystała z pomocy Ośrodka, bądź bezpośrednio po przyznaniu tej pomocy. W analizowanej próbie, pięć osób nadal korzystało z pomocy społecznej w formie zasiłku stałego, trzech zostało ponownie osadzonych w zakładzie karnym, jeden nabył prawo do świadczenia emerytalnego. Z 21 klientów, którzy otrzymali jednorazową pomoc, pięciu podjęło pracę, w odniesieniu do pozostałych 16 klientów Ośrodek nie posiadał wiedzy o ich losach.

(dowód: akta kontroli str. 19, 27, 333, 336-354, 723-890)

⁷⁴ Dotyczącej klienta nr 3925.

Dyrektor wyjaśniła, że dla zapewnienia skuteczności pomocy oferowanej osobom mającym trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu, Ośrodek podejmował działania polegające m.in. na: ocenie realizacji kontraktu socjalnego, przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych, udzielaniu zasiłku celowego na zakup lekarstw lub opału⁷⁵, przyjęciu bezgotówkowego systemu zakupów lekarstw, opału. Narzędziem służącym do badania skuteczności był, wprowadzony w 2017 r., mały kontrakt socjalny, obligujący osobę ubiegającą się o pomoc bądź korzystającą z pomocy społecznej - do dokumentowania działań, do których została zobowiązana. Brak współdziałania z pracownikiem socjalnym w tym zakresie mógł skutkować odmową lub ograniczeniem pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 17, 27-28, 336-358, 723-890)

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Pomimo tego, że Ośrodek nie miał wypracowanych narzędzi służących badaniu skuteczności pomocy oferowanej osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu, stosowane przez OPS instrumenty było efektywne. Tylko pięć osób, spośród 30 analizowanych przypadków, nadal korzystało z pomocy Ośrodka, a kontakt 70% z nich (21 osób) był jednorazowy, co w ocenie NIK, mogło świadczyć o ich usamodzielnieniu. Dodatkowo, liczba osób dotkniętych trudnościami związanymi z pobytem w zakładzie utrzymywała się na podobnym poziomie. Brak informacji na temat losów podopiecznych po pobycie w zakładzie dotyczył w szczególności osób, których kontakt z Ośrodkiem był jednorazowy.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach: jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷⁶, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia 17 grudnia 2018 r.

Kontroler
Małgorzata Chabiniak
Specjalista kontroli państwowej

.....
Podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

.....
podpis

Kontroler
Anna Dejk-Chojnacka
Specjalista kontroli państwowej

.....
Podpis

⁷⁵ Do realizacji w formie bezgotówkowej przez wskazaną aptekę lub skład opału.

⁷⁶ Dz.U. z 2017, poz. 524 ze zm.

